

Ana Geršak

Gabriela Babnik: *Nočne pokrajine*.

Ljubljana: Mladinska knjiga (Nova slovenska knjiga), 2014.

Nočne pokrajine, prva kratkoprozna zbirka Gabriele Babnik, se začnejo s citatom Borgesa: “V nasprotju z nesmrtnimi živalmi je človek subjekt, ne samo umrljiv in enkraten, temveč tudi zaznamovan z generacijami lačnih prednikov, ki so na njegovo lice odtisnile sled neizbrisljive preteklosti.” Na poti skozi sedem nočnih pokrajin sem se večkrat vprašala, kdo so “lačni predniki” teh zgodb, ki se tako neopazno prelivajo druga v drugo? Preveč detajlov se ponavlja, da bi lahko šlo za naključje, preveč se jih vzajemno nanaša drug na drugega, med sabo komunicirajo in se dopolnjujejo. Včasih so to imena in Tone iz prve zgodbe bi prav lahko bil Ivanin dedek iz zadnje, tako kot bi lahko bila hčerka prvoosebne pripovedovalke iz *Ljubice* ista Rosana, ki jo pozneje srečamo v *Laseh*, daleč najboljši zgodbi v zbirki. Homogenost pokrajin poleg tega dodatno utrjuje gotovo nenamerni lapsus iz *Las*, kjer se protagonistka Rosana za trenutek preimenuje v Saro, junakinjo naslovne zgodbe *Nočne pokrajine*. Nekaj likov dela za bombažno podjetje ali ga vsaj omeni. V vsaj dveh zgodbah nekdo pomisli na sneg. Tudi barve se ponavljajo; včasih diskretno sooblikujejo smer branja: neznana ženska iz *Ljubice* ima “svetlo lila dlesni”, v *Laseh* pa beremo, da ima “dobra, sladka ženska vijoličaste dlesni”. Poleg vseprisotne vijoličaste ali lila, ki se pojavi v vsaki zgodbi, so tu še različni odtenki rumene, kot zadnji ostanek svetlobe in barvni kontrast vijoličastim odtenkom večerne zarje. A razen v omenjenih zgodbah pisana korespondenca nima večje teže: njena vloga je predvsem povezovalna – podčrta bližino zgodb, tako kot imena in aluzije na sorodstvene vezi (“lačni predniki”) med posameznimi liki. Že omenjeni Tone iz zgodbe *Toro, najzvestejši pes* preživi vojno in taborišče, da na koncu umre; v zadnji zgodbi se Ivana odpravlja na pogreb dedka Toneta, ki je preživel vojno in taborišče.

Krog je sklenjen, dramaturgija *Nočnih pokrajin* pa natančno preiščena, celo do te mere, da bi zbirko lahko brali tudi kot fragmentarni roman.

“Lačni predniki” se konec koncev ne nanašajo le na konkretne odnose med liki, so tudi intertekstualna prvina, dialog z do sedaj izdanimi romani Gabriele Babnik. Takole po bralskem spominu bi rekla, da *Toro, najzvestejši pes* in *Ljubica* obnavljata atmosfero *V visoki travi*, starka kraljevskega porekla iz *Las* pa spominja na Sito iz prvenca *Koža iz bombaža*. Nekaj vznemirljivega je v iskanju skritih povezav in razbiranju namigov, toda za to je treba avtoričino delo poznati vnaprej. *Nočne pokrajine* bi se gotovo brale drugače, če bi šlo za prvenec. To ne pomeni, da bi bila zbirka boljša ali slabša – bi pa brez vpetosti v širši kontekst delovala bolj hermetično. In kakor romani ima tudi zbirka svoj metafizijski moment, ki je tu prestavljen v zadnjo zgodbo *Med njegovimi stegni*, kjer v dialog vstopi pisateljica Gabriela in prelet – pisateljica in protagonistka sedita v letalu – skozi pokrajino (in *Pokrajine*) zaokroži z mislijo, da “ženske v romanih zmeraj strmijo skozi okno in tuhtajo, kako bi se osvobodile”, kar je tudi lep povzetek zbirke.

Tudi ženske *Nočnih pokrajin* gledajo, morda ne skozi okno, toda zazrte so nekam v daljavo, in tuhtajo. Zdi se, da se želijo predvsem osvoboditi sebe, realni ali namišljeni, hoteni ali nezaželeni ljubezenski trikotniki jih utrujajo, tako kot jih utrujajo konflikti s partnerjem, ki se v novem svetu samozavestnih žensk pogosto ne znajde najbolje in se nanj odzove zdaj z begom zdaj z grobstvijo in gluhostjo. Na neki način gre za klasičen tematski repertoar, kot smo ga vajeni iz dosedanjih del Gabriele Babnik, le da so tu zaradi zgoščenosti forme posamezne teme bolj poudarjene, a do neke mere tudi popreproščene. Razlika med mestnim in ruralnim okoljem je okrnjena na binom vaški fant-mestno dekle ali obratno. Podobno je z izobrazbo; visoka izobrazba je izenačena s čustveno zavrtoštvijo, tako pri moških kot pri ženskih likih, le da je pri ženskih enačaj prignan do skrajnosti, na primer v *Med njegovimi stegni*, kjer izkušena ženska mladi doktorandki naravnost pove, da v njej “obstaja hladen prostor”. Nasproti izobrazbi je tu prvinskost, predanost življenju, tudi podjetnost, ki jo morda najbolje poseablja lik matere iz *Ljubice*. Nasploh so matere in starke *Nočnih pokrajin* podjetne, stvarne in trd(n)e ženske, ki podpirajo vse štiri vogale hiše, zdi pa se, da so bile zaradi tega primorane žrtvovati svoja čustva. Hčere so podobne materam bolj, kot so si pripravljene priznati, in iz tega izvira večina konfliktov. Nasprotno so očetje “prisotno odsotni” ali “odsotno prisotni”, kar je tudi ponavljajoča se sintagma zbirke. To, da so skoraj vsi ljubimci v zbirki črnci, pa je bolj kot ne eksotičen pripis: pri Gabrieli Babnik je barva kože predvsem ornamentalna, tako kot barva obleke ali avtomobila. Ljudje so pač vedno zgolj in samo ljudje.

Na homogenost zbirke in preišljeno dramaturgijo napeljuje tudi spretno vključevanje naslovov zgodb, ki v večini primerov nudijo ključ do neodgovorjenega vprašanja v besedilu. V zgodbi *Ljubica* z nazivom ni mišljena le prvoosebna pripovedovalka, temveč tudi odgovor na vprašanje, kdo je mamin “novi ljubimec”; prav tako je ime za psa, “edino, česar sem se v tistem hipu zares domislila”, kot reče pripovedovalka, skrito v naslovu *Toro, najboljši pes*. A to sta le dva očitna primera. Pripovedi so podane v intimni prvi ali vsevedni tretji osebi, toda med pripovedovalkami in občasnimi zunanji popisovalci čustev in dogodkov ni posebne razlike. Tudi zato bi se *Nočne pokrajine* lahko brale kot roman: vse zgodbe pripoveduje isti glas, ki zgolj občasno menja lego. Gladko prehajanje se spotakne le ob *Pripoved trinajstletnika ali preišljevanja o beli vrani*, ki naj bi jo – spet po naslovu sodeč – pripovedoval trinajstletni deček in ki predstavlja edini primer, kjer postane nespremenjeni register moteč. Seveda gre za literarni trik, a določene pasaže (“v takšnih trenutkih bi jo najraje poslal v kurac”) dajo slutiti, da je bil namen ubesediti govor trinajstletnika vsaj v določeni meri čisto resno mišljen. Tako kot tokratno vpeljevanje citatov in parafraziranje. V avtoričinih romanih so bile navezave vedno vraščene v zgodbo brez dodatnih označb, kot ne(do)ločljivi deli pripovedi. Na koncu zgodbe *Med njegovimi stegni* so viri skrbno navedeni: “V besedilu so med drugim v kurzivi dobesedni ali spremenjeni citati naslednjih avtorjev: Curzio Malaparte, A. S. Byatt, Umberto Eco, Marie Luise Kaschnitz, Chimamanda Ngozi Adichie, Julian Barnes, Audre Lorde, Michel Houellebecq”, *Prvi spomin* pa je izrecno zapisan kot “variacija na zgodbo *Pred mrakom* Marie Luise Kaschnitz (iz zbirke *Tamburin, konj*)”. Očitno napeljevanje na pravir za zgodbo nima resnih posledic – citati so tam zaradi citatov, zgodba pa s tem nič ne izgubi, a tudi nič ne pridobi.

Zagotovo obstaja kup osebnih razlogov, zakaj je Gabriela Babnik začela z romanom in ne z zbirko kratkih zgodb. Če se je to sprva zdelo nenavadno – glede na tisto nešteto krat kršeno, nenapisano pravilo, po katerem naj bi avtorji v svet književnosti vstopili s krajšimi (beri: “lažjimi”) žanri –, se zdaj, po štirih knjigah, zdi skoraj nujnost. Gabriela Babnik se najbolje počuti v dolgih, prostranih prostorih, kjer zgodbe lahko mirno mesi, gnete, razteguje in vzhaja, preden jih zaokroži v konec. Kratka proza že po definiciji pomeni krčenje in stiskanje in nekaterim zgodbam prostora res dobesedno zmanjka, da obvisijo v zraku. Toda *Ljubica* in *Lasje* ujameta dobro ravnotežje med opisanim in zamolčanim, med oprijemljivim in nedorečenim. Slogovno, tematsko in nasploh vsebinsko prelivanje med zgodbami se v tej zbirki izkaže za dvorezen meč. Po načinu, kako se počasi in lagodno spajajo v celoto, reflektirajo bistvo nočnih

pokrajini: zabrisanost, nedefiniranost, tudi kontrast med osvetljenimi in zatemnjenimi deli, ki jih je zaradi umanjkanja glavnega vira svetlobe nujno več. Po drugi strani pa ravno medsebojna spojenost in prepojenost zgodbe tako poveže, da jih je med sabo nemogoče razlikovati. Nobena pretirano ne izstopa; ne puščajo globljih občutkov, temveč bežen vtis. Kakor prijeten sprehod skozi katero koli nočno pokrajino, ki je ponoči, tako kot vse mačke, temna. *Nočne pokrajine* so zato lahko vznemirljivo dopolnilo dosedanjim delom Gabriele Babnik. Osvetlujejo zabrisane kotičke in razkrivajo njihovo notranjo prepletenost. Same zase pa se hitro razblinijo v noč.